ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Чуст тумани

2024 йил 19 март

судья: А.А.Шокиров

Чуст туманлараро иқтисодий суди, судья А.Шокиров раислигида, судья ёрдамчиси Я.Соатовнинг котиблигида, даъвогар- «Химоя ерлар» фермер хўжалиги манфаатида Норин туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг жавобгар- «ІҒТІНОК КІҮІМ SANOAТ» МСНЈ ҳисобидан 128.695.000 сўм ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича юритилган ишни даъвогар вакили раҳбар К.Мирзабобоев, жавобгар вакили У.Хайдаров (11.03.2024 йилдаги №6-сонли ишончнома асосида) иштирокида, суд биносида бўлиб ўтган очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниқлади:

Норин туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши даъвогар «Химоя ерлар» фермер хўжалиги (кейинги матнда – даъвогар деб юритилади) манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар «IFTIHOR KIYIM SANOAT» МСНЈ (кейинги матнда – жавобгар деб юритилади) ҳисобидан 128.695.000 сўм ҳамда тўланган суд почта харажатлари ундиришни сўраган.

Дастлабки суд мажлиси муҳокамасида даъвогар вакили даъво талабларини тўлиқ қўллаб-қувватлади, бироқ ушбу куни келмади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (кейинги матнда – ИПК деб юритилади) 170-моддасининг биринчи қисмида ишда иштирок этувчи шахсларга суд даъво аризаси юзасидан тақдим этишни таклиф қилган ёзма фикр ёки қушимча далиллар тақдим этилмаганлиги ишни мавжуд материаллар буйича куришга тусқинлик қилмаслиги, Иш муҳокамасининг вақти ва жойи тутрисида тегишли тарзда хабардор қилинган даъвогар суд мажлисига келмаса, даъвогарнинг ишни унинг йуқлигида куриш тутрисидаги аризаси булган тақдирда, низо унинг йуқлигида ҳал қилиниши мумкинлиги қайд этилган.

Бунга кўра суд низони ишдаги мавжуд хужжатлар асосида ҳал этиш мумкин деган хулосага келди ҳамда ишни даъвогар вакили иштирокисиз мазмунан кўриб чиқишни лозим деб топди.

Жавобгар вакили даъвони тан олмай, 128.695.000 сўмни тўлаш юзасидан мажбурият олмаганлигини билдириб, даъвони рад этишни сўради.

Суд ишдаги хужжатлар билан танишиб, тарафлар вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, қуйидаги асосларга кўра даъво талабини қаноатлантиришни рад этиш лозим деб топади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (кейинги матнда – ФК деб юритилади) 234-моддасининг иккинчи қисмида мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқиши белгиланган.

Иш хужжатларидан кўринишича, тарафлар ўртасида 2022 йил 6 апрелда 110-сонли пахта хом ашёси ва уруғлик харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган.

Шартнома шартларига мувофиқ, даъвогар жавобгарга пахта хом ашёси етказиб бериши, жавобгар эса етказиб берилган маҳсулотларни қабул қилиши ва уларни ҳақини белгиланган тартибда тўлаши келишилган.

Даъвогар томонидан 43.5 гектар ер майдонига пахта уруғи экилиб, парваришлаш, транспорт хизматлари ва ишчи кучи харажатлари учун жами 128.695.000 сўм маблағ сарфланган ва бу ҳақда даъвогар томонидан бир томонлама далолатномалар расмийлаштирилган.

Наманган вилоят ҳокимининг 2022 йил 30 августдаги 559-6-0-Q/22-сонли қарорига асосан «Химоя ерлар» фермер хўжалиги фойдаланишида бўлган жами 60.0 гектар ер участкалари туман ҳокимлиги балансига ҳайтариб олинган.

нуронийлар Туман хокимлиги ва ҳамда қишлоқ хўжалиги мутахассислари иштирокидаги ишчи гурухлари томонидан ўрганиш натижасида, даъвогар томонидан ғўза агротехник тадбирлари ўта сифатсиз ва муддати ўтказиб юборилгани, ғўзаларни бегона ўтлар босган ва зараркунандаларига қарши курашилмагани, барча майдонлардаги ғўзалари кучли чанқагани, суғорувчи ишчилари бўлмаганлиги ва қишлоқ хўжалиги техникаси йўклиги сабабли пахта хосилини нобуд бўлишига олиб келинган. Мавжуд пахта ер майдонидаги ғузанинг қолган хосили элементларини сақлаб қолиш ва пахта хосили етиштириш учун кластер томонидан бўнак сифатида ажратилган 425.133.800 сўмлик товар моддий бойликларни қисман қоплаб қолиш мақсадида туман хокимлиги томонидан жавобгарга парваришларни таклиф қилинган.

Шу асосда жавобгар томонидан пахта хосилини етиштириш учун минерал ўғитлар, нефт махсулотлари, ўсимликларни химоя қилиш воситалари, иш ҳақи ва бошқа ҳаражатлар учун жами 660.190.300 сўм, шундан жавобгар ўз маблағи ҳисобидан нақд пулда 96.526.000 сўм маблағлар сарфланган.

Бироқ, 2023 йил 1 январ ҳолатига 212.725.700 сўм ҳопланмаган маблағ ҳисобига зарар билан якунланганлиги ҳамда «Химоя ерлар» фермер хўжалигига ўз ҳисобидан сарфланган маблағларни асословчи далиллар мавжуд эмаслиги сабабли ҳоплаб берилмаслиги маълум ҳилинган.

Мазкур ҳолатда, даъвогар томонидан сарфланган харажатлар ҳақида расмийлаштирилган далолатномалар жавобгар томонидан тасдиҳланмаган. Жавобгарни ушбу маблағларни ҳоплаб бериш мажбуриятини олганлиги ҳаҳида эса ҳужжат мавжуд эмас.

Ваҳоланки, ИПКнинг 67-моддасига кўра, исботлаш ишни мазмунан кўриш учун аҳамиятга эга бўлган ҳолатларни аниҳлаш маҳсадида далилларни тўплаш, тадҳиҳ этиш, текшириш ва баҳолашдан иборатдир.

ИПКнинг 68-моддаси биринчи қисмига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Юқорида қайд этилганларга кўра, даъвогарнинг даъво талаби иш хужжатлари асосида ўз исботини топмаганлиги боис суд даъво талабини қаноатлантиришни рад этишни лозим деб топди.

Шунингдек, «Давлат божи тўғрисида» ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 5-моддасида ишларни иқтисодий судларда кўриб чиқилиши бўйича давлат божи ундирилиши, ИПКнинг 118-моддаси биринчи қисмида суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилиши назарда тутилган.

9-моддаси 18-бандида, Ўзбекистон Қонун фермер, дехкон томорка ер эгалари кенгаши, Корақалпоғистон хўжаликлари ва Республикаси, вилоятлар ва туманлар фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашлари — фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларининг манфаатларини кўзлаб қилинган даъволар юзасидан иқтисодий судларда давлат божини тўлашдан озод қилинган.

Шу асосда ишни кўриб чиқиш натижасига кўра ундирилиши лозим бўлган давлат божи тўлашдан даъвогар озод этилгани сабабли ундирилмаслиги лозим бўлади.

Бинобарин, суд ИПКнинг 118, 170, 176,177 - моддаларини қўллаб

КАРОР КИЛДИ:

«Химоя ерлар» фермер хўжалиги манфаатида Норин туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг даъво аризасини қаноатлантириш рад этилсин.

«Химоя ерлар» фермер хўжалигини 34000 сўм почта харажатлари тўлаганлиги инобатга олинсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан у қабул қилинган кундан эътиборан бир ой ичида апелляция ёки қонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация тартибида Наманган вилоят судининг Иқтисодий ишлар бўйича судлов хайъатига ишни биринчи инстанция судида кўрган суд орқали шикоят қилиниши (прокурор протест келтириши) мумкин.

Раислик қилувчи

А. Шокиров